AKBABA

SAYI
8

İÇİNDEKİLER:

DEMAGOJİ
Yusuf Ziya ORTAÇ

Vurguncu — Kanunu değiştirmişler galiba, sesi sert çıkıyor.. Eskisi gibi çalamıyacağım !

AKBABA

PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR,
SİYASİ, FİKİR, SANAT, MİZAH
MECMUASI

SAHİBİ :

Yusuf Ziya ORTAÇ

- Köye Doğru -

Gezici köy öğretmenleri ay başında yola çıkıyorlar!

...Sanat Enstitüsünde stajlarını bitiren gezici köy öğretmenleri

...man baş dâva ...rdır: Köyün u- ...yük uyanış- ...ak, ne ... dis- ...if

ci kursların ilk kafilesile bir hasbihalde bulunmuş, onlara bu vazifeyi üstlerine almak suretile köylerimizin sıhhî, içtimaî, iktisadî kalkınmasında büyük ve şerefli bir iş görmüş olacaklarını anlatmıştır.

Şimdiye kadar köylerimizde 84 kurs açılmıştır. Aybaşında yeni öğretmenler vazifeye başlayınca, kursların sayısı 120 olacaktır. Maarif Vekilliği Teknik öğretim proğramına göre en kısa zamanda 1000 köy kur... açılacaktır.

Kursların öğretme müddeti, her ...de beş ay sürecek, vazifesini ta...lıyanlar başka köylere nakledi...lerdir.

...arif Vekilliği, her öğretmene, ...öğretim vasıtalarından başka ...ımından sofra takımına ka...lacak eşyayı portatif ola...dir.

...nç dolu yürekle genç ... bir daha alkışlar... ...alvesine ilk oturdu... ...emleket ve maarif ...avramış zekâsile ... ve huysuzlukla... ... çalışmasına yıl... ...ayın Vekilimiz ...kten teb-

Demagoji

Dünyayı barışa çağıran, sülhçu, insancı ve milliyetçi dostum Hamdi Başarın mecmuasında, yeni bir imza, Feridun Akdağ, eski Toprak Ofisi müdürünü tebrik ediyor. Evet, yanlış yazdım sanmayınız, tebrik ediyor.

Ben de, tıpkı bu satırları okurken sizin gözbebeklerinizde yanan hayretle okumağa başladım. Acaba ne olmuş?. Sayın müdür ürünlerimizi sağlam bilgili ellerle şehirlere dağıtmak için yeni bir usul mu bulmuş? Mahsullerimizi silolarda çürümekten kurtarmak için verimli bir tedbir mi almış?. Değirmenlerde, fırınlarda el çabukluğunun önüne geçecek bir çare mi keşfetmiş?. Yoksa, depolarda makarnaların küflenmesine mâni olacak bir hüner mi göstermiş?

Hiç biri değil... Şu gazetelerimizin «seyyar apartman» «asrî tahtırevan» «tekerlekli villâ» diye çeşit çeşit adlar taktığı meşhur, mahut otomobil yok mu? İşte onu yaptırdığı için!

Sayın muharrire göre, vazifesi dağlarda, bayırlarda dolaşmak olan bir umum müdürün otomobilinde elini yıkayacak bir musluk, başını koyacak bir yastık bulunmasını çok görmek, bunun aleyhinde yazı yazmak demagoji imiş!

Hakkı var: Vazifesi yoksul köylerde dolaşmak olan bir umum müdüre elbet böyle bir otomobil lâzımdır.

Şeyh Galibin, çıplak derilerine güneşi giymiş, kıvılcım eken dertli kabilesi gibi yanık yüzlü toprak adamlarla beş on dakika konuştuktan sonra, hemen otomobile atlayıp soğuk bir duşla hafiflemek, sonra buz dolabından, terlemiş billûr bardaklarla bir nar şerbeti çıkarıp içmek, artık bu fedakâr müdüre çok görülemez!.

Sonra, gün batar batmaz, ses seda kesilen hazin Anadolu akşamları içinde, karanlığın perdelediği çıplak dağları seyrederek uykuyu beklemek... Sizi yuvanızdan, sevdiklerinizden ayıran gurbet uykusunu!.

Hayır!. Bu fedakâr müdüre bir ruh arkadaşı, bir radyo hediye etmekten de kaçınmamalıyız!

Fakat, yalnız Toprak Ofisi müdürüne değil, bütün Ticaret, Ziraat, Maarif müdürlerine, müfettişlerine böyle birer seyyar apartman yaptırılmasını isteyen Bay Feridun Akdağ nasılsa bir şeyi unutmuş: Sahil köylerimizi teftiş için de birer yat alınmasını! **Yusuf Ziya ORTAÇ**

Barbaros

Deniz ufkunda bu top sesleri nerden geliyor ?
Barbaros belki donanmayla seferden geliyor !

Adalardan mı, Tunus'tan mı, Cezayir'den mi ?
Hür ufuklarda donanmış iki yüz pâre gemi,

Yeni doğmuş ayı gördükleri yerden geliyor ;
O mubarek gemiler hangi seherden geliyor ?

Yahya Kemal Beyatlı

Büyük şairimizin bu harikulâde şiiri, Barbaros heykelinin kaidesine işlenmektedir.

Amerika hariciye nazırı: Bu harpte tarafsız devlet olamaz, dedi.

Amerika — Pööff! ... Geceniz hayrolsun!

Yazan: Peyami SAFA

Bir genç bana tramvayların ikinci mevkilerinde oturmanın ayıp olup olmadığını sordu.

— Hayır! dedim.

Bu cevap onu doyurmadı. İki mevki arasında maroken farkından daha fazla bir şeyler, insanın şerefine kadar uzanan bir şeyler olduğunu bildiği için:

— Sizin fikrinizi sormuyorum, dedi, fakat ikinci mevkide oturmaktan utanan insanlar var, değil mi?

— Var, dedim, bunlar zenginliğin bir şeref olduğunu biliyorlar ama, fakirliğin bir şerefsizlik olmadığını bilmiyorlar.

Düşündüm ve cevabımı tashih ettim:

— Zenginlik her yerde bir şeref olmadığı gibi fakirlik de her yerde bir şerefsizlik değildir. Paranın bir muvaffakiyet ölcüsü olduğu yerler var, orada zenginlik bir şereftir; parasızlığın bir muvaffakiyetsizlik işareti olduğu yerler var, orada da fakirlik bir şerefsizliktir. Fakat bir mirasyedinin zenginliği şeref olmadığı gibi, bir sanatkârın veya bir fikir adamının fakirliği de şerefsizlik değildir. Belki, bir gün gelecek, insanların muayyen maddî ihtiyaçlarından fazla, yani lüks için para harcamaları ayıp olacak. Bir sosyalist inkilâbına hiç lüzum kalmadan böyle bir devre girebileceğimizi umuyorum. Bir pırlanta yüzükten ve bir kristal bardaktan çok daha ucuz ve çok daha güzel yüzükler ve bardaklar yapılınca bunların pırlantalarını ve kristallerini tercih etmemiz için âdi bir gururdan başka sebep kalacak mı? Para aleyhine köpüren sosyalist ideolojiler, kapitalist ideolojiler kadar ona haysiyet vermiş oluyorlar. Vermeseler diş gıcırdatırlar mıydı? En büyük inkilâp, parayı ortadan kaldırarak onun yerine onun kadar mânasız bir Tanrı oturtmak değil, onun kudretine ve şerefine bir hudut çizmek olacak. Bunun için de sade, meşru ve tabiî mülkiyeti değil, lüksü alşağı etmek yetişir. İnci gerdanlık takmak da yamalı esvap giymek kadar ayıp olduğu gün paranın tahakkümü ve istibdadı sona gelecek.

— Böyle bir şeyin mümkün olabileceğine inanıyor musunuz?

— Kuvvetle, hattâ şimdiden umumî sefalet ortasında lüksünden utananların günden güne çoğaldığına dikkat ediyorum. Çünkü eskiden sefalet mahcuptu ve sesi çıkmıyordu; bugün mitinglerde, sokak nümayişlerinde ve gazetelerde gürültü yapıyor; aradaki tezadı kabarık ve sesli bir hale sokuyor. Mülkiyete tecavüz edecek kadar ileri varmayıp da onun yalnız ifratlarına ve suiistimallerine saldırmakla kaldığı gün bu mucize olacak. Yani «kahrolsun mülkiyet» değil, «kahrolsun lüks» dediği gün.

— Kahrolsun lüks! Onu kahretmek için ne yapmalı?

— Hiç bir şey yapmamak en iyisidir: Onu beğenmemek yetişir. Beğenmemek, istememek, kıskanmamak...

— O kadar mı?

— Ve ayıplamak.

Peyami SAFA

Bahar Yağmuru

Çarpıştı bulut buluta,
Arada toprak ıslandı.
Bu dinmez sağnak altında,
Dal, gövde, yaprak ıslandı.

Bir bahar düşüydü, ince.
Büyüdü yere düşünce.
Eridi, su oldu gece,
Ardından şafak ıslandı.

Saadet yüklü ordular,
Dört koldan arzı sardılar.
Şimşekler selâ verdiler,
Süküt anlı ak ıslandı,

Feyzi HALICI

●

Kırda Yağmur

Bir toprak çanaktan su içmiş gibi,
İçime bir tatlı serinlik çöktü.
Islanmış çayırlar bir deniz dibi,
Ağaçlar, bir korkak ürperti döktü . .

Artık, altımdaki toprak : Hayalet . .
Üstümde titreyen yaprak : Hayalet. .
Boşluğu dolduran ıslak hayalet :
Dağlara kapanmış ağlayan göktü !

Nuri TUNASOY

●

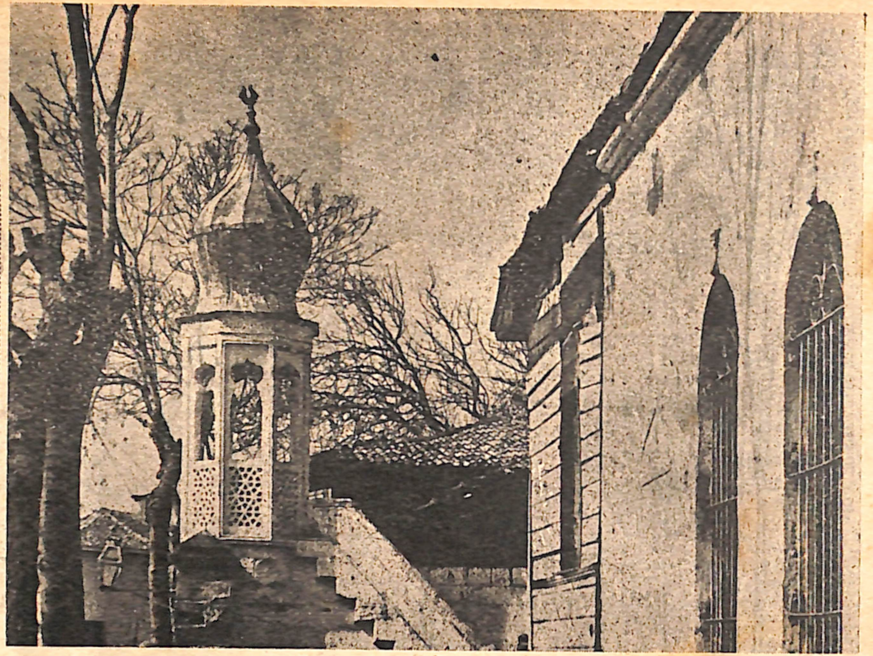
Boğazda

Sırma yapraklar ışılıyor
Ay denizin gergefine,
Akıyor Hisara doğru
Som gümüşten bir sefine !

Yalılar sürmüş kafesi,
Göğün süt - mavi canfesi,
Dolmuş mehtabın nefesi
Yelkenlerin sedefine !

Ayşe KIRGIZ

MİMAR SİNAN NERELİDİR?

Mimar Sinan nerelidir? Bu suale bir ikincisi hattâ daha bir çokları eklenerek soruların sayısı çoğaltılabilir. Mimar Sinan kimdir? Asıl adı nedir? Hangi milletin içinden çıkmıştır? Kaç eser yapmıştır?

Tarihimiz henüz yeni ilim ölçülerine göre tasnif edilmediği ve yazılmadığı için en çok bilindiğini sandığımız en büyüklerimiz bile bir çok bakımlardan birer meçhul olmaktan kurtulamamışlardır. Büyük dâhimiz, eşsiz sanatkârımız Sinan da böyledir. Süleymaniyeden ve Selimiyeden daha çok beğendiği, sevdiği Büyükçekmece köprüsünün üstüne «Yusuf bin Abdullah» şeklinde imzasını atan Sinanın bütün meçhul taraflarını aydınlatmıya imkân var mıdır? Yine bu yazıda— şimdiye kadar hiç neşredilmiyen vesikalara dayanarak— yalnız onun nereli olduğunu göstermiye çalışacağım.

Büyük sanatkârımız Kayserinin Agırnas köyünde doğmuş ve İstanbula getirilinceye kadar da en kıymetli tarih yadigârlarile, muhteşem âbidelerle süslü bulunan bu yurt köşesinde büyümüştür. Geniş sınırlı Osmanlı yurdunu gezen ve iyiyi görebilen bir adama Sinanın nereli olabileceği sorulsa hiç bir vesika görmeden de onun çıktığı yer hakkında şöyle bir tahminde bulunabilir:

— Sinan gibi bir dâhi, ancak düne kadar tuğlayı bilmiyen ve kerpiçi hiç tanımıyan Kayseriden çıkabilir!

Bugün bile yalnız merkezinde 40 dan fazla Selçuk eserini yaşatan Kayserinin; büyük ve muntazam kesme taşla yapılmış, kemer kapılı, kalın taş söveli en küçük evi bile yurdun başka bir bölgesinde mühim bir sanat eseri olarak alınabilecek kadar mühimdir.

Sinan çocukluğunu Kayserinin Ulu camileri, yogunburcları, iç ve dış kaleleri, Hoca Hasan, Melek Gazi, Hatûniye, Sahibiyye, Seraceddin medreseleri, Hand = Mahperi hatun mamureleri, Pamuk hanı çeşmeleri gibi ve Agırnas, Darsiyak, küçük ve büyük Bürküngüzlerdeki gayri islâmî ve muhteşem âbideleri arasında geçirdi. İstanbula şuurunun altına yerleşmiş büyük bir sanat istidadı ile gelmişti.

Yeniçeriliğin, Segbanlığın ve daha büyük askerî mansıpların en parlağı bile onun içindeki sanat güneşinin altın ateşleri önünde eriyivermişti.

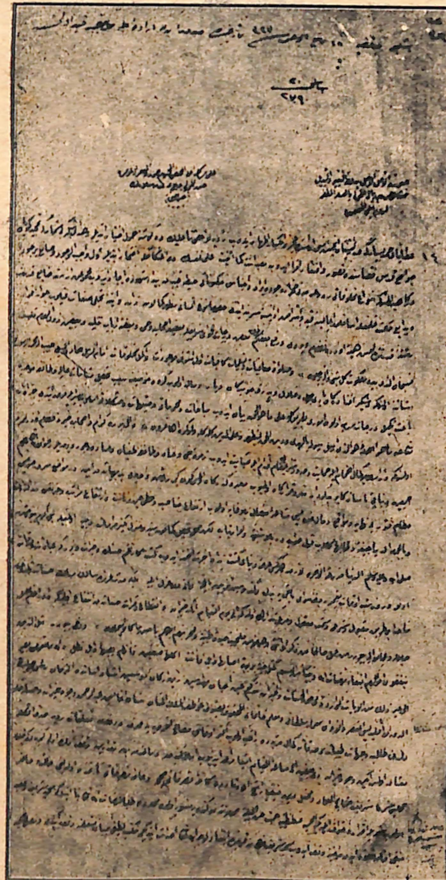
Karaman ilinin Kayserisinden, o âbideler ülkesinden ancak böyle bir güneş doğabilirdi.

Bilmem kim tarafından Kayserinin Cırlâvuk köyü Türk mimarisinin doğduğu yer olarak kabul edildiği için adı «Mimar Sinan»a çevrilmiştir. Son zamanlarda eski ve tarihî bazı adlar değiştirilirken bir ilim ve ihtisas heyetinin reyi alınmadığı için böyle bir çok hatalar işlenmiştir. Sinan Cırlavuklu değil Agırnaslıdır. Eğer, büyük Türk mimarının adı bir vatan parçasına verilmek isteniyorsa «Agırnas» ın «Mimar Sinan»a çevrilmesi lâzımdı. Alâkadarlardan bunun düzeltilmesini dileriz.

Biz Sinanın Agırnaslı olduğunu elimizde bulunan vakfiyesinden ve arşivlerimizde elde ettiğimiz vesikalar-

(Lütfen sayfayı çeviriniz)

Mimar Sinanın vakfiyesinden bir sayfa
[Vakıflar Umum Müdürlüğü arşivi]
Defter numarası : 576

Mimar Sinanın doğduğu Ağırnas köyünde: Kendi yaptığı çeşme

dan öğreniyoruz. Bir parçasının klişesini ilk defa ilim âlemine sunduğumuz vakfiyesinden Sinanımızın doğduğu köyde bir çeşme yaptırdığını öğreniyoruz. Bu çeşme Agırnasda hâlâ adını yaşatmaktadır. Sinepınarı Kayserili şivesi bir çok kelimeleri çiynediği ve meselâ Sahibiyyeyi sahabiyye ve Hand hatunu, Hunat yaptığı gibi (Sisan pınarı) nı da (Sinepınarı) yapmıştır. Türkçe olan vakfiyesinde Sinanın doğduğu yerlerdeki evkafı ay-

Mimar Sinanın eserlerinden : Edirne'de Selimiye camisi

Büyük Çekmece köprüsünde Sinanın imzası

nen şöyle sıralanmaktadır: «Ve dahi Kayseriye sancağında (Agırnas) nam kariyede bina eylediği çeşmeyi vakfetti ve mezbur çeşmenin kurbünde tulü 260 zira ve arzen 160 zira arz-ı memlûkesini dahi vakfetti. Tâ ki çeşmei mezbureye gelen hayvanat orada istirahat edeler.»

Sinan doğduğu yerin çeşmesine suyu köye dört kilometrelik mesafedeki Karaağaç ormanındaki bir pınardan getirmişti. Kırmızı harçla ve içinden bir adam yürüyebilecek genişlikte yapılan su yolunda Sinan sanatının bütün hususiyetlerini görmek mümkündür. Sinanın hayvanların sulandıktan sonra istirahatleri için ayırdığı saha şimdi harman yeri halindedir. Sinan bu çeşmenin mütevelliliğine hayatta iken oğullarından Derviş beyi tâyin etmişti. *İbrahim Hakkı Konyalı*

Mimar Sinanın pergeli

DİVAN EDEBİYATINDA NÜKTELER

☆

Besmele!

Bir şair ötekine kızar, zaten ayyaşlıkla şöhret bulan arkadaşını vaktin Şeyhülislâmı olan İbn-i Kemale gammazlar:

— Efendim, bizim arkadaş şarabı besmele çekerek içiyor.

Der, Zeki Şeyhülislâm, isin içinde bir müzevirlik olduğunu teferrüs eder; gammaza şu cevabı verir:

— Bir yanlışlık olacak. Ben onu tanırım; o suyu bile besmele çekerek içmez.

●

Korku!

On sekizinci asır şairlerinden Ülfeti Ebced hesabiyle tarih söylemek merakında bir adamdı. Gitgide bu merakı çekilmez bir hal aldı. Kedi mıyavlasa hemen bir tarih söylüyordu. Asrın meşhur şair ve heccavlarından Osmanzade Taib'in evinin bahçesindeki helânın tamire muhtaç bir vaziyette olduğunu gören bir ahbabı:

— Canım Taib Efendi, ne kadar ihmalcisiniz. Şurayı yaptırıverseniz e.

Teklifinde bulunur. Taib, başını sallar, der ki:

— Ben de istiyorum, fakat Ülfetinin söyliyeceği tarihten ürkerek bir türlü cesaret edemiyorum.

●

Vah biçare!

On sekizinci asrın en meşhur şairlerinden Sabit, Bosna kadısı imiş. Mahkeme kâtibi de Biçare Efendi namında hiç de biçare olmıyan zarif bir adammış. Bir gün mahkemeye sokağa bırakılmış bir çocuk getirilmiş. Sabit, nükteyi kaçırmıyarak:

— Vah biçare veled-i zina!

Deyince, kâtip cevabı yapıştırmış:

— Müteessir olmayın, inşallah babası sabit olur!.

KÜL

Akşamları çaldıkça saat, bir, iki . . dan . . dan,
Dolmakta gözün ufka bakıp belki odandan,
Düşmektesin elbette melâle . . .

Ruya gibi geldin, yine ruya gibi geçtin,
Eksilmedi rûhumdaki, kalbimdeki vecdin :
Erdim ben o aşkınla kemâle.

Hasret dayamış omzuma yıllar oluyor baş,
Çok özlediğim gözlerin aşkiyle gözüm yaş,
Bahtım : Hep uzaklarda tevekkül.

Mihrabı yıkık mâbedimin oldun ilâhı . . .
En sonra duyarsan bu yürekten gelen âhı :
Benden bulamazsın bir avuç kül!

Edip AYEL

Üç belâ!

On yedinci asrın meşhur âlim ve şairlerinden Yahya Efendi zerafet ve nüktedanlığiyle de maruftu. Şeyhülislâm iken bir kadın kendisine müracaat ederek kocasının öldüğünü ve iki oğluyle pek ziyade zarurette kaldığını söyler, ricada bulunur. Yahya Efendi, zaten tanıdığı bu adamın karısına iyilik olmak üzere büyük oğlunu bir işe kayırır. Kadın bir hafta sonra tekrar gelir:

— Büyük oğlumu tâyin ettiğinizi küçüğü kıskandı. Bana da bir iş bulsunlar. Eğer bulamazlarsa ben ağabeyimi öldürürüm, diyor.

Diye ağlamağa başlar. Efendi, kadını teselli eder:

— O daha küçük. Tahsiline devam etsin. İcazetnamesini alsın, ancak o zaman vazife verebiliriz.

Der, başından savar. Fakat kadın Yahya Efendinin peşini bırakmaz. İki üç günde bir makamına gelir, başını ağrıtır:

— Aman efendim, merhamet buyurun, küçük oğlum büyük oğlumu muhakkak öldürecek.

Nihayet Efendinin sabrı tükenir; hiddetle kadına der ki:

— Behey kadın, küçük oğlun büyük oğlunu mümkün değil öldüremez. Çünkü onu öldürürse, biz de onu asarız. Biz onu asınca sen de kahrından ölürsün. Felek bu kadar lûtufkâr mıdır ki beni üç belâdan birden kurtarsın!

●

Revani — Sücudi

Yavuz Sultan Selim devri şairlerinden meşhur Revani Bey, Hükümdara, Mısır seferi münasebetiyle "berf" redifli bir kaside yazıp sunar. Yavuz :

— Kar makbul bir şey midir ki "berf" gibi soğuk bir tâbiri redif yaparak bana kaside sunuyorsun ?

Diye tekdir eder. Bunu duyan Sücudi adındaki şair :

Soğuk sözlerle dondurdun cihanı
Başına dolular yağsın Revani

beytini yazarak Revani Bey'e gönderir. Söz altında kalmaz adamlardan olan Revani, hemen şu cevabı verir :

Yüzün dokunmadık yer yok cihanda
Anınçün dediler sana Sücudi !

Ali Canib YÖNTEM

Şehir Tiyatrosunda Mevsimin Son

Muhsin Ertuğrul'

Kapıdan girince, beni ilk karşılayan Hâzım oldu.

Aman yarabbi!. Hâzım da onların arasına karışmış: O sanat kurbanlarının!

Hâzım, Sait, Emin Beliğ, Melek, Küçük Kemal, Muvahhit... Duvarda sıralanmışlar.

Akşam karanlığında, sanatın Karacaahmedinden geçerek rejisör kapısına geldim.

— Giriniz!

Muhsin Ertuğrul, daracık odasının duvarlarını iten geniş omuzlarla ayağa kalktı:

Elim, büyük, kuvvetli avucunda, o günden sonra görmediğim yüzüne korkarak baktım. İhtiyarlamış!

Masasının üstünde, biri millî hayatımızın, öbürü hususî hayatının iki aziz sevgilisi, Atatürkle Nevvire Göthe'nin iki mısraı üstünde, yan yana duruyorlar.

«Sevgililerimizle beraber olmak için mutlaka onlarla yanyana bulunmamız lâzım değildir!» -Göthe-

* *

Şehir tiyatrosu, mevsimin son perdesini kaparken, bilhassa «Yaprak dökümü» nün 100 üncü temsilinden sonra, onunla bir sanat muhasebesi yapmak istedim: Düne, bugüne ve biraz da yarına ait.

— Muhsin, dedim, Reşat Nurinin piyesi bir rekor kırdı. Bana bu muvaffakiyetin sırrını söyler misin?

— Şüphe yok, imzanın cazibesi inkâr edilemez. Eserin buruk lezzeti de seyirci istihasını çoğaltıyor: Yaprak dökümü bir hiciv eseridir... Fakat, her şeyden evvel, bu neticeyi proğramlı çalışmaya borçluyuyuz.

— Şehir tiyatrosu, yani Darülbedayi kurulduğu zaman, bir piyesin kaç temsillik ömrü vardı?

— Üç!. Perşembe akşamı, cuma matina ve cuma akşamı... 1927 de, Celâl Esat bu müessesenin müdürü iken, belediyeye verdiği raporda: «haftada üç temsilden fazlasına imkân olmadığını» bildirmişti.

Ben, iş başına aksi düdünce ile geldim. Arkadaşlara ilk parolam şu oldu: «İstanbulun her gece temsil veren tiyatrosunu kuracağız!»

İlk iş, haftanın üç temsiline bir dördüncüsünü ilâve etmek oldu. Her yeni esere, salı gecesi ucuz talebe temsillerile başladık. Tecrübe muvaffak olunca buna askerî mektepler ve üniformlı zabitler gecesi ilâve edildi. Bu da muvaffak olunca ucuz fiyatla bir halk gecesi yaptık. Hafta doldu.

— Sonra?

Konuşmak onu dinlendiriyordu âdeta. Gözbebeklerinde bir çocuk sevincile ellerini uğuşturdu:

— Sonra... Bir hafta eser beğenildi, iki oldu.. iki, üç oldu.. üç, dört.. ve nihayet...

— Yüzüncü temsil oldu!

— Evet, yüzüncü temsil... Şimdi, o 17 yıl evvelki talebe gecelerinin genç seyircileri bizim en sadık müşterilerimizdir ve onların çocukları da bizim talebe temsillerimizi dolduruyorlar.

— En az kaç kişi karşısında oynadınız?

— Üç... 1927 kışında, bir doktor, bir bakkal çırağı ve bir şoför karşısında «Zafer sarhoşları» nı oynadık.

— Şehir tiyatrosunun seyirci yekûnu bugün kaç kişiye çıkmıştır?

— Yaprak dökümü ile altmış bine...

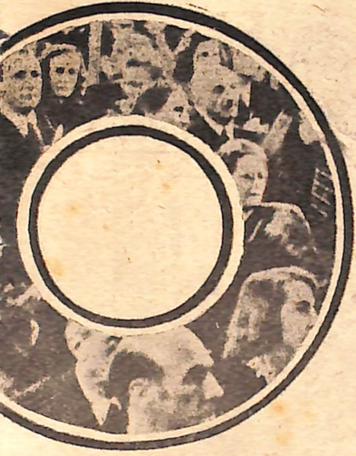
— Seyirci seviyesi seyirci adedile beraber yükseliyor mu?

— Bunu istiyemeyiz: Tiyatro kapısından içeri henüz ilk adımı atan çarşaflı kadınlar var!

— Yaprak dökümünün yüzden fazla oynanması, maddî neticesi itibarile de piyes muharrirlerimiz için

Resimler: Muhsin Ertuğrul ● İ. Galip Arca

rdesi Kapanırken

Bir Saat

bir teşvik olabildi mi?

— Şüphesiz. Senede yüz defa temsil edilen bir eser, iki yüz elli lira maaşlı bir memuriyetten daha kârlıdır!

— Muhsin.. yarının sahnesinde büyük inkilâplar bekliyor musun?

— Hayır... Sahnede, mevcut ana kaideleri altüst edecek hiç bir değişiklik olamaz. Rus inkilâbının orta ya attığı büyük aslardan bu gün hiç biri kalmadı. Hattâ şimdi, onları zevki kötülemekle itham ediyorlar. Hiç unutmam, Rusyaya ilk gidişimde, aynı zamanda bir piyes muharriri olan Maarif vekili Lunaçarski bana sordu:

— «Hangi nevi tiyatro ile meşgul olacaksınız?»

— «İnkilâbın yeni sahnelerile bilhassa Mayerhold'ün tiyatrosile...»

O zaman bana:

— «Biz, yani devlet, sanatta yeni araştırmalar yapanlara âzamî yardımda bulunuyoruz, dedi... Fakat ben şahsen bunlardan bir şey çıkacağı kanaatinde değilim ve hâlâ, Moskova sanat tiyatrosuna bağlıyım.»

Lunaçarski, bunu söyleyeli 19 yıl oluyor. Geçen seneler onu tekzip etmedi!

Hiç unutmam, Meyerhold ilk işe başladığı zaman nazariye şu idi: Dekor yok, aksesuvar yok, hiç bir şey yok. Asıl olan aktördür.

En son tiyatro festivaline gittiğim zaman «Ledam Okamelya» oynanıyordu ve sahnede bir antikacı dükkânından çok eşya vardı!

Esasen 19 yıl evvel de:

— Ne yapmak istiyorsunuz?

Diye sorduğum zaman:

— Araştırıyoruz, demişlerdi.

Araştırdılar ve bir şey bulamadılar.

Anlaşılıyor ki, tiyatronun muayyen bir tekâmül yolu var, oradan geçmek şart. Ana kanunları değiştirmeğe kalktık mı, tiyatro tiyatroluktan çıkıyor.

— Sahnemizde, bugünden yarının yıldızı olmayı vadeden gencler var mı?

— Bu hiç belli olmaz. Bir denbire parlar,.. Suzanne Desrés sahneye çıkmak arzusile Lugné-Poe'ye geldiği zaman, meşhur adam ona sordu:

— «Kızım, ne iş yapıyorsun sen?»

— «Şapkacılık..»

Şefkatle omuzunu okşadı:

— «Yine oraya git!»

Suzanne Després, Sara Bernar'dan sonra Fransız sahnesinin en büyük sanatkârı oldu ve Lugné-Poe ile evlendi!

— Peki.. sualimi değiştireyim: En güç rolleri tered dütsüz verebileceğiniz ka-

(Sonu 14 üncü sayfada)

Şunlar Bunlar

Okur her yanda birçok muhtekirler şimdi fermanlar
Bu derdin dehşetinden hastalanmış sanki dermanlar!

●●●●●●

Aman bıktım, usandım işte ben zehr-i siyasetten
Yatışmaz artık asabım eğer alsam da «kalmanlar!»

●●●●●●

Nasıl gitsin elim peymanei ümmide bir kerre
Refik Âmir'le Tevfik Rüştü'den geldikçe peymanlar?

— Nişanlım: Harb biter bitmez evleneceğiz diye yazıyor...
— Vah vah.. Demek sulh yüzü göremiyeceksiniz!

Bütün gün çift olanlar, lûtfedip bir parça tek dursun
Aman artık otursun bizleri ıalaha kalkanlar!

●●●●●●

Seyahatler, meyahatler, şikâyetler, mikâyetler...
Demek şampanya olmuşlar bizim evvelki ayranlar!

●●●●●●

Temaşa etmek üzre mevkib-i cananı yollarda
Durur gûya ki şofförler, koşar gûya ki vatmanlar!

●●●●●●

Emin ol lâyıkile vezn için efkârı ihvanı
Ne ölçekler yeter artık, ne kantarlarla batmanlar!

●●●●●●

Büyük Tanrım nasıl hergün türer bilmem ki ben hâlâ
Şu kartondan diritnavtlar, kıtıktan yapma aslanlar?

●●●●●●

Yanar bir yanda buzlar bağlamış aktârı dünyanın
Donar bir yanda ateşler saçan davâlı Balkanlar!

●●●●●●

Basın erkânının bilmem neden düşmez acep lâkin
Belinden paslı hançerler, elinden küflü kalkanlar?

●●●●●●

Emirülma olup Fazıl açıldın bahr-i efkâra
Olunca lenğer-endaz-ı siyaset haylı kaptanlar!

Fazıl Ahmet Aykaç

Balkanların kapısında:

Bulgar — Ayak seslerini işitiyor musun?
Romanya — Ayak sesi değil o.. Kalbimin çarpıntısı!

Hava

Gazetelerde okudum: Bizim Basın Birliği, Beyoğlundan İstanbula taşınıyormuş.

Reisimiz ve üstadımız Hakkı Tarık Us'la bu göç hakkında konuşmak için Vakit matbaasına gittim.

Kapıdan girer girmez, önüme— sevgili Vali ve Belediye reisimiz Lûtfi Kırdarı bile kıskandıracak— uzun bir merdiven çıktı.

Her on basamakta bir nefes ala ala tırmanmağa başladım. Nihayet, küçük bir düzlük göründü. Sola bir yol sapıyor. Karşıda camlı köşk içinde telefon santralı ve daktilo.

İki basamakla çıkılan ve tekrar üç basamakla inilen bir odadan Niyazi Ahmet göründü. Hemen yakaladım:

— Aman Niyaziciğim, Hakkı Tarık bey acaba nerededir?

Saatine baktı, sonra cebinden bir not defterile bir plân çıkardı:

— Şimdi, dedi, saat onbir buçuk.. bu, hesap saatidir: Ya Ahmet beye (Vakıt) in hesaplarını, ya Hasan Rasime (Haber) in, (Son dakika)nın hesaplarını, ya başmütettibe dizilen satırların, ya makiniste her kelimeye sarfedilen mürekkebin, yahut da Basın Birliği başkâtibi Turhana âzanın eski hesaplarını soruyordur!.. Eğer Vaktin hesaplarını soruvorsa, işte şu plânda gördüğün sağdaki yola sap, karşına gelen merdiveni çık, soldaki ikinci kapıdır. Yok, eğer Haberin hesaplarını görüyorsa...

Sözünü kestim:

— Niyazi Ahmetciğim, ben Hakkı Tarık üstadı görmekten vazgeçtim. Sen bana, Basın Birliğinin neye İstanbula taşındığını söyliyebilir misin?

— Vallahi ben bilmem, dedi... Bak, Hakkı Süha geliyor. Bir kere ona sor!

Hakkı Süha, beş parmağımı biribirine geçirerek elimi sıktı:

— Neymiş o?.

— Bizim Basın Birliği niçin İstanbula taşınıyor, biliyor musun?.

— Elbet Hava Kurumu binasına yerleşmek için.

— Sebep bu mu?

— Daha ne istiyorsun?.. Matbuatımız için bundan mânalı yer bulunur mu?

— Ne gibi mânalı?

— Birader, bilirsin ki, bizim matbuatımız en çok havaî şeylerden bahseder.. Sonra, çoğumuz karnımızı para ile değil, hava ile doyururuz. Bir kısmımız, havadan yaşar, havadan kazanır, havadan geçinir. Başmuharrirlerimiz her gün havayı yoklamağa, havaya uygun makale yazmağa mecburdurlar!. Eh, insaf et, böyle bir basına, Hava Kurumundan münasip bina olur mu artık?

Sonra, tekrar parmaklarımı koparmağa uzanan elini görmemezcilikten gelerek teşekkür ettim:

— Teşekkür ederim Hakkı Sühacığım, sen de havadan bir mevzu bulur da yarınki fıkranı kolayca yazarsın inşallah!

AKBABA

Gazetelerden : Kasaplarda koyun eti bulunmuyor !

— Şaşılacak şey : Bir adam, bir oturuşta bir koyun yemiş . . .
— Hakikaten şaşılacak şey : Koyunu nereden bulmuş ! . .

KUŞLU NALIN

Tefrika No. 8

Yazan: Hikmet Feridun ES

Küçük Şeker doğrulmuş, önünde duran kuşlu nalınları ayaklarına geçirmişti. Bütün mumlar söndüğü için hamamın içinde yalnız Macuncu zadenin yanıp sönen sigarasını, bir de tam ay ışığı altında duran «Keşiş kızı»nın göğsündeki altın istavrozun ışıl dadığını görüyordu. Rum kızı arasıra çıplak kollarını kaldırıp kaldırıp çıplak ve çürüklü göğsü üzerinde istavroz çıkarıyordu. Çopur kâtip mini mini vücudile hamamın karanlığı içinde sanki eriyip kayboluvermişti.

Lâkin bu heyecanlı insanlar hamama dolan ay ışığı içinde kubbelerden ve musluklardan süzülen damlaların tıpırtısını uzun uzun dinleyemediler. Birdenbire büyük kapı korkunç bir surette tekmelenmeğe başladı. Dışarıdan nağralar:

— Açın... Ulan açın diyoruz!. Simdi kapıyı indiririz.. diye yükseliyorlardı. Ana kadın bağırdı:

— Olan oldu... Basıldık!.

Macuncu zade zangır zangır titriyordu. Baskın!. Aklına ilk gelen kendinden iki azrail gibi korktuğu ve çekindiği iki zebellâ damadı oldu. Hastalandığı midesini bozduğu zamanlarda da bu iki damat daima onun kâbuslarına giren iki korkunç insandı. Dışarıda tekmeler âdeta hamamı titretecek bir hale gelmişti. Bir kapı kırılmak üzere idi. Tahta çatırtıları başlamıştı.

Hiddetli ve keskin bir ses arasıra bütün nağraların üstüne çıkıyordu:

— Ulan açın be!.

Natır kadın korkudan çeneleri titreyerek mırıldandı:

— Candırma kumandanı!

Yutkundu, sonra aynı sesle ilâve etti:

— Hepimizi çıplak çıplak kırbactan geçirir Hem de fil hortumundan kırbaç!

Macuncu zadenin daha şimdiden bu kırbaç iki küreği arasında şaklamış gibi idi. Karanlıkta Çopur kâtip diye tahmin ettiği bir gölgeyi ayağile dürterek:

— Ülen haydi koşalım da elbiseleri bulalım!. Hiç değilse sırtımıza bir şeyler geçiririz. diye mırıldandı.

Dışarıda tahta çatırtıları, küfürler fazlalaşmıştı. Ana kadın onlara:

— Haydi koşun.. geliyorlar. Sırtlarınıza bir şeyler alıp külhan kapısından dışarı fırlayınız. Yakalamasınlar sizi!. Doğru külhan kapısına... Belki bilmezler orayı... Haydi çabuk olun. Kız koş elbiseleri getir.

Artık herkes kendi başının çaresine bakıyordu. Çıplak ayaklarla ışık sütunlarının arasından peştemallar rüzgârlı havada dalagalanan acaip yapraklar gibi kayıp gidiyorlardı. Koşanlar, birbirlerine çarpanlar ve düşenler.

Soğuklukta nalçalı kunduralar mermerler üzerinde şakırdamağa başlamıştı. Baskıncılar içeriye girmişti.

Küçük Şeker ayakları burkula burkula oradan oraya koşuyordu. Nihayet kuşlu nalınlar parmaklarından kurtuldu. Şimdi çıplak ayaklarla koşmağa çalışıyordu. Kendisile beraber bulunanların hepsi bir tarafa kaçmış olacaklardı ki orta halvette ses ve telâş kalmamıştı. Yapayalnız kaldığı bu kubbelerin altında, dışarıdan gelen nalçalı kundura seslerile tüyleri ürperdi.

Fakat, ıslak ve kaypak taşlar üzerinde çıplak ayaklarla koşmak son derecede müşküldü. Üstelik bu sıcak ve buğulu hava içinde Macuncu zadenin avuç avuç içirdiği rakılar başını pervane gibi döndürüyordu. Sonra sanki hamamın bütün kapıları kaybolmuştu. Bunlardan hiç birini bulup dışarıya çıkamıyordu. Nereye atılsa, ellerile yokladığı zaman karşısına taş duvarlar çıkıyordu. Bu fırıldaklaşmış kafasile sanki karşısında bütün kapılar duvarlaşmıştı.

Bu imkânsızlık içinde çırpınmalar başının dönmesini büsbütün fazlalaştırıyordu. Ne olursa olsun, isterse bütün dünya yıkılsın, şu mermerlere boylu boyuna uzanmak, kendinden geçmek ve uyumak istiyordu.

Lâkin işte tam bu sırada dehşetli bir gürültü ile kapı açıldı. İçeriye dev gölgeler süzüldü. Küçük Şeker bir mum ışığında, alttan aydınlanan sakalları kara kara uzamış çeneler ve korkunç gözler gördü. Bir çığlık kopardı.

En öndeki gölge dışarıya seslendi:

— Kekliğin biri burada.

Ve o zaman göbektaşının etrafında kovalamaca oyunlarının en korkuncu başladı. Dev gölge yaş mermer üzerinde nalçalarını şakırdata şakırdata saldırıyor, Küçük Şeker çığlıklarla oradan oraya koşuyordu.

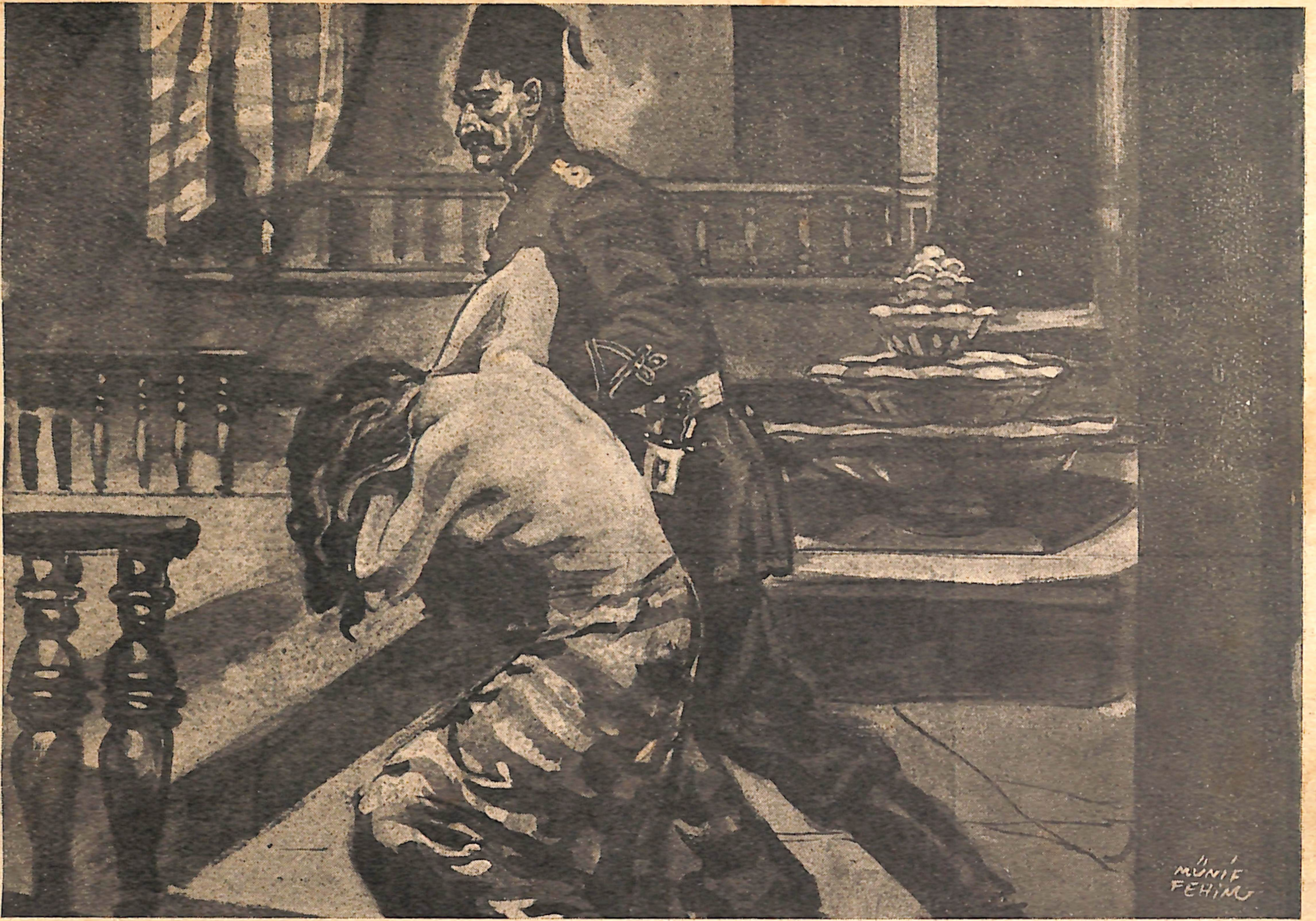
Nihayet ayakları kuşlu nalına takıldı ve yaş mermerlerin üzerine yıkıldı. Kelepçeden sert parmaklar koluna yapıştı. Kalın bir ses:

— Yürü bakalım haspa!. dedi.

Hamamın soğukluğunda, Ana kadının tezgâh olarak kullandığı dört tarafı camekânlı mini mini odada fitili çarpık olduğu için alevi eğri eğri tüten bir gaz lâmbası yakılmıştı.

Jandarma kumandanı Kolağası Mıstafendi odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, maiyetindekilere, küfürler ediyordu. Kumandan alaydan yetişme zabitti. Okuması vardı ama yazması yoktu.

Bunun için mahalle heyeti ihtiyariyesinden olan müezzin Raşit Efendi mühim bir iş yaparken daima dışarı çıkarıp ucunu da ısırdığı dilini, dişlerinin arasına sıkıştırmış, son derecede miyop olduğu için kâğıda abanmış ve yalnız sağ gözü gördüğü için de kafasını bir tarafa çevirmiş olduğu halde

kamış kalemle gıcır gıcır «zabıt varakasını tanzim kılıyordu».

Alaylı Kolağasının çizme gacırtılarına, Raşit Efendinin kalem gıcırtıları karışıyor, kapının yanında, vücutların da yaş peştemallar, başlarında ve sırtlarında sonradan üzerlerine attıkları kuru havlularla iki genç kadın duruyordu. Saçlarının uçlarından su damlacıkları boncuklanan Küçük Şekerle, her dakika başında, koltuklarının altını gösteren bir hareketle istavroz çıkaran, Rumca dualar mırıldanan Hirisantina!

Onların arkasında da ıslatılmış bir kirpiyi andıran perişan bir varlık:

Çopur kâtip!.

Bağlı imiş gibi duran küçük, kıvrık bıyıkları, uzun çakır gözleri, etli dudakları, yanık yüzü ve dev gibi vücudu ile her hareketinden acaip bir erkeklik fışkıran alaylı jandarma zabiti fil hortumundan kamçısını, çizmesine hiddetli hiddetli vurarak:

— Bütün bu hamam âleminden yakalaya yakalaya bunları ele gecirdiniz ha! Tuh size be!. Ne oldu öteki keratalar? Her tarafı bir kere daha arayınız bakalım.

Jandarmalar bütün hamamı baştan başa bir kere daha aradılar. Kimseyi bulamadılar. Hattâ işin tuhafı bu âleme iştirak edenlerin elbiselerini de bulamamışlardı. Ana kadın hiç bir iz kalmasın diye karanlıkta bütün çamaşırlarla beraber her şeyi külhana atmıştı. Elbiseler de bulunmayınca jandarma çavuşu Kolağasına sordu:

— Bunları karakola nasıl götüreceğiz efendim?

— Hıh.. bir de bunu mu düşüneceğim?. Sırtlarına birer peştemal sarar, götürürüz.

Diye hiddetle homurdandı. Sonra Küçük Şekere döndü:

— At şuraya imzanı.

Bir an bu yamyaş saçlı ve henüz çıplak göğsünden dumanlar tüten ıslak kadına baktı. Biraz evvelki korkudan onda pek eser kalmamıştı. Beyaz omuzlarını yukarı kaldırarak cevap verdi:

— Ben imza mimza bilmem... Okumam olsa kâtip olurdum!.

— Parmağını bas öyle ise!

Gaz lâmbasının ışığında müezzin Raşit Efendi, baştan başa dikkat kesilmişti. Şu Kolağası da vücudunun çam yarması gibi gölgesini getirip daima kadınların üstüne düşürüyor.

Küçük Şekerin soğukkanlılığına mukabil Hirisantina dakikadan dakikaya yelkenleri suya indiriyor, sırtındaki peştemalın ucunu gözüne götürerek ağlıyordu. Bu hareketi ile göğsündeki altın istavroz karanlıkta ışıldıyordu. Çetrefil dili idi:

— Ne zaman ki duyazak benim kardas, benim mamasi, beni öldürezek! Ooo... Teos!. Teos!

Raşit Efendinin arkasındaki yine heyeti ihtiyariyeden Kuru Necati Efendi gülüyor:

— Ah mamasının kuzusu... Süt kuzusu! diye mırıldanıyordu.

Raşit Efendinin gözleri kadınlardan hamamın kubbelerine çevriliyor. Onun burası hakkında tarihî malûmatı da var. İşte meşhur Zülüfkâr Sultan, «Pullu Haseki»nin vaktile Mimarbaşı Karagöz Hüsrev ağaya yaptırdığı hamam bu.. Küçük fakat hakikaten sanatkârane hamam... Raşit Efendi henüz bir saat evvel buranın halvetinde yarım kalan âlemi düşündükçe, uzakta damlıyan bir musluğun soğuk suyu ensesinden içeri giriyormuş gibi ürperiyordu.

Zabıt varakasına parmaklar basıldıktan sonra ancak kapılardan eğilerek giren genç jandarma kumandanı kocaman vücudile doğruldu:

— Arkası var —

Muhsin Ertuğrul'la Bir Saat

(Başı 8 inci sayfada)

dın sanatkârımız var mı?

— Cahide!

Birden hafızamda bir şahap kaydı:

— Sahnemizin kaybettiği yıldız?

— Semiha!

Yüzündeki yorgun çizgiler bir anda derinleşiverdi:

— Semiha, dedi, milletler arası yer alacak bir kıymetimizdi.

— Tiyatromuzda dünle bugün arasında en belli fark nedir?

— Fert şöhretinin birlik içinde erimesi... Dün, bilet almağa gelenler, gişedeki memura sorarlardı: «Falan aktör sahneye çıkacak mı?» «filân aktörün rolü var mı?.» Ve biz, müşteri çekebilmek için o isimleri ilânlara büyük harflerle yazardık. Bugün, artık böyle şey kalmamıştır.

İ. Galip Arcan : Cimri'de . .

Kaybettiğimiz yıldız : Semiha Berksoy

— Türk tiyatrosunun gelişmesi için ilk çare nedir?

— Tiyatro sevgisinin devletleşmesi... Ankarada, İzmirde, Bursada, Adanada mutlaka birer yarı resmî tiyatromuz olmalı. Valilerimiz, belediye reislerimiz, şehrin münevverlerinden ve zenginlerinden birer «tiyatro sevenler cemiyeti» kurup hemen faaliyete geçmelidirler.

Kaşlarile, gözlerile, ellerile ayağa kalktı:

— Bu kadar mekteplerin toplandığı, münevverler muhiti, devlet merkezi Ankarada tiyatrosuz gece nasıl geçer?. hayretteyim!

Suallerim bitmişti. Gitmeğe hazırlanırken sordum:

— Muhsin, senin bana söylemek istediğin bir şey var mı?

Elimi avucunda tutarak:

— Evet, dedi, var: Bugün yaşayanlar vardığımız neticeden memnundurlar. Fakat bu yalnız bizim eserimiz değildir. Şadi, Muvahhit, Nureddin Şefkati, Küçük Kemal ve bütün bunlara yol açan Ahmet Fehim bu neticeyi görmediler... Biz, ömürlerimizi verdikse onlar canlarını verdiler!

Çıktığım zaman, salonda ışıklar yanmış, seyirciler gelmeğe başlamıştı.

Koridorda sıralanan sahne fedailerinin önünden, başım iyik, içim saygile dolu geçtim.

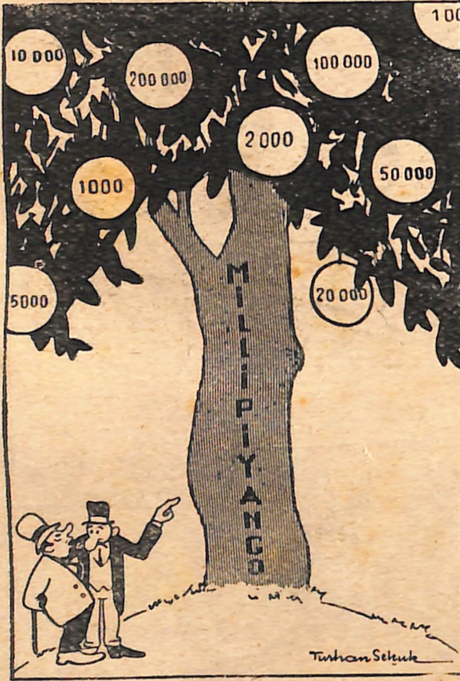
AKBABA

Gurbetteki Antalyalılar!

Memleket hasretinizi gidermek, Antalyada doğan ümranla iftihar etmek için Vâ - Nû'nun yazdığı «Antalya ikinci dünya harbinde nasıl güzelleşti?» adlı resimli kitabı alınız.

Fiatı 250 kuruş. Dağıtma yeri: (İnkılap Kitabevi İstanbul) Bu adrese posta ile de sipariş verebilirsiniz.

— Ne mübarek, ne bereketli ağaç değil mi ?..
— Evet, her ay binlerce meyva veriyor !

ADEMİ İKTİDAR
ve
BELGEVŞEKLİĞİNE KARŞI
HORMOBİN
Her Eczanede bulunur
P. K. 1255
Reçete ile satılır.

Sahibi : Yusuf Ziya ORTAÇ
Basıldığı yer : İstanbul Halk matbaası

Yeni PUDRA RENKLERİ
önünde
KADINLARIN HAYRETİ

SİHRAMİZ BİR KOLORİMETRİK MAKİNE SAYESİNDE İSTİHZAR EDİLEN PUDRA TENİN GÜZELLİĞİNİ ON MISLİ ARTTIRIR.

Teninize en uygun gelecek pudranın tam rengini veren yeni bir Kolorimetrik makina icadedilmiştir.

Bu sayede şimdiye kadar görülmemiş emsalsiz bir güzellikte orijinal pudra renklerinin istihzarına imkân verilmiştir. Bunları yalnız Tokalon pudralarında bulabilirsiniz. Bu pudra rüzgârlı ve yağmurlu havalarda bile bütün gün sabit kalır. Burnun parlamasına mani olur. Hususi ve beratlı bir usul dairesinde istihzar edilmiştir. Bu yeni Tokalon pudrasının en son yeni ve *cazip renklerini* bugünden tecrübe ediniz. Daha genç ve güzel görününüz.

7000 SENE EVVEL

Meşur âlimlerden Dr. Huber, biranın tarihi hakkında yazdığı bir eserde, milâttan 5-6000 sene kadar evvel başlıyan Keldanî medeniyetinde biranın büyük bir yeri olduğunu söylemektedir. Bazan yalnız arpadan, bazan da arpa ve baharattan imal edilen biranın kadınlar ve işçiler tarafından çok içildiğini yine bu âlim anlatmaktadır. Yapılan bir hafriyatta bulunan on mezarın, bira imalâtını gösteren kabartmalarla tezyin edildiği ve kabartmalar yanyana getirilince imalâtın bariz bir surette görüldüğü de aynı âlim tarafından nakledilmektedir.

BU GÜN İÇİLEN BİRANIN 7000 SENELİK MAZİSİ VARDIR
Bira besler, serinletir, neşe verir

PARFÖM SOLİD
MAKBULE GEÇECEK GÜZEL BİR HEDİYEDİR

Gazetelerden : İpek çoraplar on liraya çıkıyor !

— Sigorta ettirmeye geldim . . .

— Yangına karşı mı ?

— Hayır . . . Kazayâ !